Kerkbeheer

De Sint Joostkapel en de Luthers gemeente

Dit monument is waarschijnlijk gebouwd in het begin van de vijftiende eeuw. De kapel was voorzien van een uitspringende toren met uurwerk aan de Gouwe. De eerste historische melding is een koopakte uit 1429, de tijd van de Hollandse gravin Jacoba van Beieren, die een tijdlang op het Kasteel van der Goude heeft gewoond. De kapel, annex gasthuis, is opgericht door het zakkendragersgilde. De leden van deze vakvereniging hadden het recht de schepen te laden en te lossen. Het waren sterke lieden, die naast hun gewone werkzaamheden ook ingezet konden worden als brandblussers, dijkversterkers, ziekendragers en begrafenisdienaren. Het gilde had zijn eigen gasthuis als sociale voorziening voor de leden en hun gezinnen en voor de vrome middeleeuwers uiteraard ook een kapel. Nog is te zien in de cesuur van de westmuur waar de kapel en waar het gasthuis was. Het gebouw is uiteindelijk verkocht, waarbij bepaald werd dat het gebouw ten eeuwige dage de naam van Sint Joost moest dragen.

Nadat Gouda zich in 1572 voor de Prins van Oranje had verklaard, werden door de godsdienst-omwenteling kloosters en kerkelijke goederen bezit van de overheid. Door verwaarlozing van de, vaak nutteloze, gebouwen ging helaas veel moois verloren: kloosters en kapellen werden afgebroken. De Sint Joostkapel werd na die tijd gebruikt als opslagplaats voor brandweermateriaal.
Na de val van Antwerpen in 1585 weken vele Lutheranen uit naar de Nederlanden. Zo waren er begin 17^{e} eeuw ook in Gouda lieden, de Onveranderde Augsburgse Confessie (1530) toegedaan. Het was maar een klein groepje, dat bijeen kwam in huisgodsdiensten, maar het werd omschreven als ‘een geestelijke lantaarn van het Goddelijke Woord’. Er was spoedig behoefte aan een predikant, die gevonden werd in het Duitse Essen. Op 22 januari 1623 heeft Ds. Clemens Otto van Bijleveld zijn eerste sermoen gehouden in het huis ‘De Vergulde Arend’, Gouwe 123.

Gemeenteleden hadden veel voor de kerk over. Ds. van Bijleveld schonk een schilderij van de Goudse schilder Jan Ariensz Duijf, gemaakt in 1643. Daarop is hij te zien als ‘pastor bonus’, als goede herder met herdersstaf en Bijbel te midden van zijn schapen.

Een rijk gemeentelid, Maria Tams, gaf een koperen kroonluchter en twee lessenaars. Andere leden vereerden de kerk met twee koperen kronen. Maria Tams is in 1656 overleden. Haar grafsteen ligt in de Sint-Janskerk. Zij heeft haar kerk rijkelijk bedacht in haar testament. Onder andere met een legaat van 7000 gulden, bestemd voor een erve van twaalf woningen voor arme lieden, waarvan minstens zes Lutheranen. Dit werd bekend als het Luthers Hofje aan de Nieuwe Haven. Zij vererfde ook haar vergulde bijbel in segrijn (haaienleer) gebonden met zilveren sloten.
Clemens Otto van Bijleveld overleed in 1657 en werd begraven in de Sint-Janskerk. Zijn grafsteen is nog altijd te zien achter de preekstoel.

De stad Gouda was na de secularisatie der kapellen en kloosters bezwaard met het onderhoud van veel eigendommen. In 1680 werd de kapel gekocht door de Lutheranen voor 400 ducatons = ƒ1600, onder voorwaarde, dat de toren bezit van de stad bleef, waarbij het onderhoud van de klok en het uurwerk door de stad gedragen werd.

Door de aanleg in 1868 van de Sint Joostbrug over de Gouwe begon deze bouwvallige toren te verzakken en werd in 1869 afgebroken. Er werd een nieuw voorportaal gemaakt met drie pinakels op de gevel. De buitenmuren werden gepleisterd, maar werden bij de laatste restauratie in 1956 in oude luister hersteld. Er werd een klein torentje op de voorgevel geplaatst als symbool van vroegere tijden. Iedere zondag roept het kerkklokje de gemeente op en klept tijdens het bidden van het Onze Vader.

In de kerk staat op de galerij een monumentaal orgel, gebouwd door Maarschalkerweerd in 1900. Het instrument heeft een romantische klankkleur en is specifiek gebouwd voor deze ruimte die een bijzondere akoestiek heeft. Ook dit instrument is een aantal malen gerestaureerd en weer in de oorspronkelijke zetting terug gebracht.

Jarenlang heeft de Evangelisch Lutherse gemeente goede en slechte tijden gekend, maar heeft die 400 jaar overleefd. In de hal van de kerk hangt een ‘predikantenbord’, dat aangeeft wie voorgegaan is.
Door de secularisatie zien veel kerkelijke gemeentes haar ledental achteruitgaan. Ook de Lutherse gemeente is hier niet aan ontkomen. Sinds 2002 was er een snelle wisseling van predikanten, wat stilstand in de gemeente heeft gegeven. De laatste dopeling was in 2003, Belijdenis heeft jarenlang niet plaatsgevonden. De gemeente verouderde. Hoewel in 2004 de landelijke PKN is gevormd, wilde Luthers Gouda zelfstandig blijven. In 2021 is de gemeente alsnog samengegaan en werd ze een

bijzondere wijkgemeente van de Protestantse Gemeente Gouda. In 2024 is met pijn in het hart besloten de Lutherse gemeente na ruim 400 jaar te beëindigen. De Lutherse traditie wordt binnen protestants Gouda voortgezet door de Commissie Lutherana.

William Bik